

ΉΤΑΝ ΜΙΑ ΣΙΝΔΕΙΣΜΕΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Φθινόπωρο του 1948, στις φυλακές του Επταπυργίου, στη Θεσσαλονίκη. Ο εμφύλιος πόλεμος είναι στο αποκορύφωμά του.

Σήμερα, όσοι έζησαν εκείνη την αναμέτρηση, τη θυμούνται σαν ένα χείμαρρο από λάσπη και αίμα που κατάρρωγε τις δικές του όχθες. Οι φυλακίσεις και οι ομαδικές εκτελέσεις που τώρα ακούγονται παράξενα και απόκοσμα ήταν οι ειδήσεις. Ανατριχιαστικές και αποτρόπαιες. Πλάι στο Δεκέμβρη, του 1944, τη τρομοκρατία που ακολούθησε, ^{της ατιμωσίας} τις μάχες, το παιδομάζωμα.

Ηλιθεμίσση απ'καρποδέκωτων βρόμων από τους αγγέλους, τους χιτφασίους των χειμών, ζοιτλ'όφ'εμψα.

Το Επταπύργιο ή Γιέντι Κουλέ (στα Τουρκικά σημαίνει επτά πύργοι) είναι ένα ψηλό τείχος που στεφανώνει το ύψωμα βορειο-ανατολικά της Θεσσαλονίκης. Στον εσωτερικό του χώρο, εκτίσθηκαν στους νεώτερους χρόνους διάφοροι θάλαμοι - φυλακές. Πάνω στο κατάρστωμα του τείχους που είναι αρκετά πλατύ περιπολούσαν στρατιώτες. Από το σούρουπο ως την αυγή, για να μένουν ζύπνιοι φαίνεται, εκραύγαζαν το σύνθημα: "Φύλακες γρηγορείτε"! η λαχή ξεκινούσε από τον πρώτο πύργο-σκιόπια και διαδοχικά κατέληγε στον έβδομο για να ξαναρχίσει πάλιν και πάλιν. Έτσι που ακουγότανε μέσα στη νύκτα από ψηλά, λές κι'ερχότανε απ'ε κατ'ευθείαν από κάποιο στρατόπεδο του βασιλείου του Κουλγαροκτόνου. Κάποτε - κάποτε κάποιος σκιόπας για να διακόψει τη μονοτονία το λέει τραγουδιστά η αλλάζει τον τονισμό των λέξεων και διαλαλεί: "Φυλακές γρήγορείτε" η ακόμη το μετατρέπει σε: "Φύλακες, Συμμορίτες"! φυσικά οι αντάρτες η οι συμμορίτες, όπως τους αποκαλούν συνήθως επίσημα, είναι μακριά. Έστω κι'αν έχουν κανονιοβολήσει μια φορά τη Θεσσαλονίκη στις αρχές του 1948 από το κάμπο του Λαγκαδά η έχουν κτυπήσει με μπαζούκα ένα Αστυνομικό Τμήμα. Έτσι για τους κρατούμενους, που κατα το σιωπητήριο, στη κρίσιμη ώρα της μοναξιάς τους πριν τους πάρει ο ύπνος, ακούνε αυτή τη παράξενη μονωδία: "Φύλακες, Συμμορίτες", η ελπίδα είναι μόνο ένας πόθος. Υπάρχουν όμως και κρατούμενοι που δεν θα ήθελαν μιαν απελευθέρωση από τους αντάρτες για να μη ξαναρχίσουν νέες περιπέτειες. Μερικοί ακόμη έχουν ήδη περάσει στην αντίπερα όχθη.

τελευταία φορά απο το κελλι) βρίσκει ένα κέρμα ξεχασμένο στη τσέπη του ,
το δίνει και λέει στο συγκάτοικό του : " Αναφε ένα κερι για μένα".
Σ' άλλες φυλακες, λένε, μερικοί έδιναν ένα γερο χαστούκι στους
συγκρατουμένους τους για τελευταίο αποχαιρετισμο. Για να θυμούν-
ται πάντοτε το σκοπο για τον οποίο αυτοι πέθαιναν.

Μπορούν να χωρουν μερικες εκατοντάδες.
Το Επταπύργιο είναι πάντοτε γεμάτο. Φεύγουν για εκτέλεση
και για τη Γιούρα. Ερχονται άλλοι.

Στα παρασκήνια του εμφυλίου γίνονται προσπάθειες για
ειρήνευση. Δεν έχουν-~~φύγει~~ γίνει ακόμη οι μεγάλες μάχες που θα
ξεπεράσουν σε νεκρους το Αλβανικό. Οι συγγενείς των υποδίκων
προσπαθουν να καθυστερήσουν τις δίκες. Μάταια. Οι πιθανότητες
ανακωχης μηδενίζονται.

Τώρα δικάζεται μια μικρη ομάδα. Είκοσι περίπου νέοι δεκα-
οντω ως είκοσιοντω χρόνων και μια κοπέλλα. Τελειώνει η δίκη αργα.
Την επομένη έρχεται στο Επταπύργιο ο γραμματέας του Στρατοδι-
κείου, ένας ανθυπολοχαγος, να τους ανακοινώσει την απόφαση. Απο ~~το~~
τους είκοσι, οι δεκά-~~βξη~~ σε θάνατο. Μετα το τυπικο μέρος της
ανάγνωσης πέφτει ο καταπέλτης : "Εις θάνατο/παμφηπει τετράκις, ^(απόσι κέ η)
εις θάνατο/παμφηπει δις, εις θάνατο, εις θάνατο.....εις θάνα-
τον. Ξεσπα σε λυγμούς. Με μεγάλη δυσκολία συνεχίζει το διάβασμα.
Τ' αναφιλητα τον πνίγουν. Είναι ένας λιγνος νέος με λεπτο μουστάκι.
Στέκεται ψηλα σε μια πέτρινη σιάλα και κάτω μαζεμένοι σ' ένα διά-
δρομο οι κατάδικοι. Απέναντι του έξω η θέα, όνβιρο. Ζωγραφθα η
σεσσαλονίκη χαιρεται το φθινοπωρινο καλοκαιράκι της. Χαμηλα η θάλασσα,
ο όρμος. Παντου η γαλήνη, η χαρα της ζωης. Σχεδον ταυτόχρονα
ενω αυτος διαβάζει ασθμαίνοντας, τα περισσότερα παιδια, έφηβοι περίπου,
πνίγονται, το ίδιο, στ' αναφιλητα. Στην ^{στον υπέροχο σπηλαιό του} υπέροχη τσάρα του, τον
συνοδεουν με το τελευταίο κλάμα της ζωης τους. Ο όμορφος ανθυπο-
λοχαγος, ένας λιγνος νέος με λεπτο μουστάκι, ομορφαίνει ακόμη
περισσότερο. Όλοι, κράτος και επαναστάτες δεν ξεχωρίζουν στη
συντριβη τους. Είναι η Ελλάδα που οδύρεται ~~την~~ πάνω σ' όλους τους
αλληλοσπαράγμους. Τους παλιους. τους νέους.

Περιτριγυρισμένοι απο τους οπλισμένους στρατιώτες, η ομά-
δα των αξύριστων και των τσαλακωμένων βαδίζει απο το υγρο μισσοκίτα-

δικασθούν, έχου^{τα}νη δική τους αγωνία. Είναι και οι θανατοποινήτες, που αναβλήθηκε η εκτέλεσή τους και που πιθανόν να τους καλέσουν κάποιο απόγευμα στα κελλιά των μελλοθανάτων, οπότε, κατα κανόνα ακολουθεί η εκτέλεση σε κάποια απο τις επόμενες μέρες.

μετά τη σύλληψη και τη ψυχολογική η και σωματική βία και την απόμονωση για εβδομάδες η μήνες, το Επταπύργιο είναι μια όαση. Επισκεπτήριο και συμπληρωματικά τρόφιμα από τους συγγενείς και φίλους, πετόσφαιρα, σιάκι, περίπατος στο προαύλιο. Το τι γινότανε στη μακρόνησο η τη Γιούρα είναι φυσικά μια άλλη ιστορία.

Στη Θεσσαλονίκη αυτή τη περίοδο, στην Ασφάλεια, όσο κι' αν φαίνεται παράξενο, λίγοι βασανίζονται σωματικά. Οι ανακριτές με το σπαθί του Δαμοκλέους που είναι οι συχνές εκτελέσεις, ακόμη και για την ελάχιστη συμμετοχή στις παράνομες οργανώσεις αποσπούν ομολογίες και πληροφορίες. Εξυπνα και με πονηριά προχωρούν σε νέες συλλήψεις και πάει συνέχεια. Συχνά όμως, δεν αποφεύγουν το θάνατο και αυτοί που λύγισαν στην ανάκριση η στο Στρατοδικείο και που είναι οι περισσότεροι. Εκτός, φυσικά, εκείνων των λίγων που έχουν γίνει καταδότες και συνεχίζουν να συνεργάζονται με την Ασφάλεια. Οι αξιωματικοί ανακριτές αυτοεπαινούνται επαναλαμβάνοντας: "Στο βουνό πάτε καλά, στις πόλεις όμως ηττηθήκατε. Ακόμη και με το τηλέφωνο μας δίδουν οι δικοί σας πληροφορίες, χωρίς να τις ζητήσουμε".

Οι εκτελέσεις πλάι στο Επταπύργιο, στον κρανίου τόπον, όπως τον ονομάζουν οι δημοσιογράφοι, επαναλαμβάνονται κάθε λίγες μέρες. Πριν ζημερώσει ακούγεται στα κελλιά των μελλοθανάτων μακρινό κροτάλισμα. Είναι οι χειροπέδες που πλησιάζουν. Επειτα, το ουρλιαχτό της καγκελένης πόρτας προς τον διάδρομο που οδηγεί δεξιά σε 10 - 12 φηλοτάβανα κελλιά, 3 x 6 x 5 μέτρα ύψος. κτισμένα από καταβολής Επταπυργίου μέσα στο πάχος του τείχους. γνήσια τέκνα σκοτεινών αιώνων. Απολιθώματα που ζύπνησαν για να καγχάσουν. Ες τα πούμε, τα μπουντρούμια. Δεν έχουν παράθυρα. μόνο ένα ημικυκλικό άνοιγμα πάνω στη σιδερένια πόρτα. πόδις να χωρεί καρβάνια. Αέρας και φως ελάχιστα. κάποτε μερικές άτυχες ακτίνες του ήλιου που ξεφεύγουν από τους δύο - τρεις μικρούς φεγγίτες του διαδρόμου σκοπεύουν μέσα από αυτές τις ημικυκλικές οπές για να μεγαλώσουν κάπως την ελπίδα που ακοίμητη πάντα συντροφεύει αυτούς τους δυστυχημένους. Το πάτωμα και οι τοίχοι

των μπουντρουμιών είναι πάντοτε σχεδόν ^(βρεμένοι) βρεμένοι. Οι μελλοθάνατοι πλαγιάζουν χάρω σε κάμποσες κουβέρτες, αν δεν διαθέτουν δικό τους στρώμα. Σε λίγες μέρες ότι εγγίζει το πάτωμα κάνει μιαν άσπρη μούχλα, που φυσικά είναι το λιγότερο κακό. Στο κάτω - κάτω για να φανεί το άσπρο αυτό χνούδι σημαίνει πως ξεγέλασαν τον Χάρο, έζησαν λίγες μέρες παραπάνω. Εφαγαν ακόμη μια φορά σταφύλια. ^{Ως υπόδικοι,} την άνοιξη, αστέιευόντουσαν λέγοντας ότι δεν θα ~~πρόφταναν~~ ^{να χτυπήσουν το ημερολόγιο} θα φανεί παράξενο πως τα μπουντρούμια έχουν ένα πλεονέκτημα που δεν το θέλησαν βέβαια οι παμπάλαιοι κατασκευαστές τους. Αυτό ίσως οφείλεται στο λιγιστό ~~ως~~ τους οζυγόνο μια και ο αέρας μένει ακίνητος κάτω από το ψηλό ταβάνι. Βοηθά και το μπόλικο σκόρδο που έγινε πια συνήθεια να τους προμηθεύουν οι συγκρατούμενοί τους ακριβώς για τον ίδιο λόγο.

Κανονικά τρεις μέρες μετά την θανατική απόφαση, αν δεν συμπέσει Κυριακή ή γιορτές, γίνεται η εκτέλεση. Όμως κάποτε αναβάλλεται γιατί οι συγγενείς τους φροντίζουν για προσωρινή αναβολή με την ελπίδα ότι θα πετύχουν αργότερα χάρη. ~~Κάποια~~ ^{Κάποια} μάνα μελλοθάνατης κοπέλλας ίσως κατορθώσει να ικετεύσει τη βασίλισσα, που με την επέμβασή της έσωσε μερικές νέες. Έτσι η παραμονή στα μπουντρούμια παρατείνεται για μέρες και εβδομάδες, αν δεν τους μεταφέρουν εντωμεταξύ πίσω στους θαλάμους. Τα γένηια μεγαλώνουν και η άσπρη μούχλα ζαπλώνεται.

Όταν ακουσθεί το καμπανάκι που κτυπάει για ν'ανοίξει η φυλακή, κατά τις έξη το πρωί, οι θαμώνες των μπουντρουμιών ζέρουν ότι θα ζήσουν στα σίγουρα ως το άλλο πρωί. Οι ώρες τρέχουν. Το ίδιο κι' οι μέρες. Να πούμε πως αυτοί οι παράξενοι ταξιδιώτες, οι ξεχωριστοί πια άνθρωποι, που θα διαφέρουν είτε εκτελεσθούν είτε ζήσουν, περνουν εκεί μέσα ευχάριστα; Τη μια μέρα, στο πρωίνο μισοσκόταδο, οι φύλακες ανοίγουν μερικά κελλια, φωνάζουν μερικά ονόματα και λένε : "Μαζέψτε τα πράματά σας και βγείτε έξω". Αυτό σημαίνει : "Πιάτε για εκτέλεση". Τα σκεπάσματα και τα ατομικά του εκτελεσμένου θα δοθούν στους συγγενείς τους. Θάρθουν το πρωί αργότερα για να επισκεφθούν το μελλοθάνατο ή για να μάθουν αν εκτελέσθηκε. Την ίδια μέρα, οι υπόλοιποι, που θάναι ίσως η σειρά τους την επομένη, έτσι, αυθόρμητα, κάνουν το πανγία να φαιδρύνουν το σκοτάδι όπου βρίσκονται. Ψεύονται τις τελευταίες μπουκιες απο το συμπόσιο της ζωής; Άλλοι θα μιλήσουν με λεπτομέρειες για τα σχέδια που έχουν αν και όταν θα βγουν έξω. Μερικοί θα πιάσουν ένα τραγούδι ρεμπέτικο και θα το ακολούθήσουν και στ'άλλα κελλια οι άλλοι με τρελλοχορους! Μερικοί θα προσπαθήσουν να διαβάσουν κάτι στο λιγιστό ~~ως~~. Όλοι όμως ~~καταφέρναι~~ ^{καταφέρναι} να ζήσουν.

τελευταία φορά απο το κελλι, βρίσκει ένα κέρμα ξεχασμένο στη τσέπη του, το δίνει και λέει στο συγκάτοικό του: "Αναφε ένα κερι για μένα". Σ' άλλες φυλακές, λένε, μερικοί έδιναν ένα γερο χαστούκι στους συγκρατουμένους τους για τελευταίο αποχαιρετισμο. Για να θυμούνται πάντοτε το σκοπο για τον οποίο αυτοι πέθαιναν.

Το Επταπύργιο είναι πάντοτε γεμάτο. ^{οι} Μπορούν να χωρουν μερικες εκατοντάδες. Φεύγουν για εκτέλεση και για τη Γιούρα. Ερχονται άλλοι.

Στα παρασκήνια του εμφυλίου γίνονται προσπάθειες για ειρήνευση. Δεν έχουν ~~φύγει~~ γίνει ακόμη οι μεγάλες μάχες που θα ξεπεράσουν σε νεκρους το Αλβανικό. Οι συγγενείς των υποδίκων προσπαθουν να καθυστερήσουν τις δίκες. Μάταια. Οι πιθανότητες ανακωχης μηδενίζονται.

Τώρα δικάζεται μια μικρη ομάδα. Είκοσι περίπου νέοι δεκαοντώ ως είκοσιοντώ χρόνων και μια κοπέλλα. Τελειώνει η δίκη αργα. Την επομένη έρχεται στο Επταπύργιο ο γραμματέας του Στρατοδικείου, ένας ανθυπολοχαγος, να τους ανακοινώσει την απόφαση. Απο τους είκοσι, οι δεκά ~~έξι~~ ^{έξι} σε θάνατο. Μετα το τυπικο μέρος της ανάγνωσης πέφτει ο καταπέλτης: "Εις θάνατον/παμφηπει τετράκις, ^(απόσις 4) εις θάνατον παμφηπει δις, εις θάνατον, εις θάνατον.....εις θάνατον. Ξεσα σε λυγμούς. Με μεγάλη δυσκολία συνεχίζει το διάβασμα. Τ' αναφιλητα τον πνίγουν. Είναι ένας λιγνος νέος με λεπτο μουστάκι. Στέκεται ψηλα σε μια πέτρινη σιάλα και κάτω μαζεμένοι σ' ένα διάδρομο οι κατάδικοι. Απέναντι του έξω η θέα, όνβιρο. Ζωγραφθα η σεσσαλονίκη χαιρεται το φθινοπωρινο καλοκαιράκι της. Χαμηλα η θάλασσα, ο όρμος. Παντου η γαλήνη, η χαρα της ζωης. Σχεδον ταυτόχρονα ενω αυτος διαβάζει ασθμαίνοντας, τα περισσότερα παιδια, έφηβοι περίπου, πνίγονται, το ίδιο, σ' αναφιλητα. ^{στην υπέρροχη σύλληψη του} Στην υπέρροχη ~~τάραχη~~ του, τον συνοδεύουν με το τελευταίο κλάμα της ζωης τους. Ο όμορφος ανθυπολοχαγος, ένας λιγνος νέος με λεπτο μουστάκι, ομορφαίνει ακόμη περισσότερο. Όλοι, κράτος και επαναστάτες δεν ξεχωρίζουν στη συντριβη τους. Είναι η Ελλάδα που οδύρεται ~~την~~ ^{πάνω} σ' όλους τους αλληλοσπαράγμους. Τους παλιους. τους νέους.

Περιτριγυρισμένοι απο τους οπλισμένους στρατιώτες, η ομάδα των αξύριστων και των τσαλακωμένων βαδίζει απο το υγρο μισσοκότα-

δο των μπουντρομιων στη ροδοδάκτυλη αυγούλα. Σε λίγο θα τους καλημερίσει το πολυβόλο, που ^{έχει} αντίκατάστησει το εκτελεστικό απόσπασμα. Τότε, το ένα ντουφέκι ήτα/άσφαιρο για ν' αφήνει κάποια αμφιβολία στους στρατιώτες του αποσπάσματος. Αλλα τέτοιους ρομαντισμούς θα κοιτάνε τώρα;

Το εκκλησάκι της φυλακης αχνοφέγγει ακόμη απο το καντήλι που είχε ανάψει ο παπας απο τις τρεις το πρωί όταν ήρθε να ετοιμάσει τη θεία μετάληψη, που όμως ελάχιστοι μελλοθάνατοι την παίρνουν. Σε λίγο το καντήλι, κι' αυτο θα κάψει το λάδι του και θα σβύσει. Στους θαλάμους, όσοι έτυχε να δουν το φως στη εκκλησια, καταλαμβάνουν τι πρόκειται ν' ακολουθήσει. Σε λίγο ακούγεται μόλις μακρino τραγούδι. Ομως ξεχωρίζει ο σκοπος του :

Έχετε γεια βρυσούλες,
Λόγγοι, βουνα, ραχούλες,
.....
.....
Ήτη στερια δεν ζει το φάρι
ούτ' ανθος στην αμμουδια.

Ξ' άρχισε πρώτη η κοπέλλα, που τη φέρανε απο το δωμάτιο των γυναικων μελλοθανάτων, που είναι στον πρώτο όροφο πλάι στο αναρρωτήριο των φυλακων. Ο φύλακας, που θα μπει σ' αυτο το δωμάτιο την άλλη μέρα θα διαβάσει, γραμμένο απο τη κοπέλλα στο εσωτερικο της ξύλινης πόρτας :

΄ Ζωη που άλλοι σε ζούνε μίζερη,
εμεις γλεντούμε ζωντανοι,
μα και νεκροι γελούμε.
κι' απο το τρύπιο μας ασκι,
ας πουν άλλοι κρασι.

Ο φύλακας θα προσπαθήσει να το μουζουρώσει τραβώντας μερικες γραμμες.

Λίγα λεπτα μετα που η κοπέλλα βρέθηκε στην ομάδα που φέρανε απο τα μπουντρούμια, αναφωνει : " τι καθόμαστε; να τραγουδήσουμε! άγκαλιάστησαν, φιλήθηκαν κι' άρχισαν, σχεδον όλοι, το τραγούδι του καλόγγου.

Η φωνή κατηφορίζει προς τα πρώτα σπίτια της πόλης. Ανεβαίνει στα τείχη και ξεχύνεται στους θαλάμους των κρατουμένων. Είναι φανερό πως το τραγουδούν αλλοιώτιστα. Με βία ανεβαίνει από τη σφυγμένη καρδιά τους. Αργά - αργά, όπως βαρεία είναι τα τελευταία τους βήματα. Η άμοιρη λιτανεία αφήνει τα ίχνη της. Κάποια ίχνη στη παράλογη ανθρώπινη ιστορία. Λίγα μέτρα ακόμη και θα πέσουν στο απότομο φαράγγι, στο άγνωστο.

Γ.Δ.

Οκτ. - Η10 87